

**120η Συνάντηση
Μετα-Ψυχολογίας
Βασίλειος Μαούτσος**

15/3/11

Μεταψυχολογικό Σεμινάριο

‘Ελληνικό Ινστιτούτο Κλασικής Ψυχανάλυσης’

‘Contributions to a Discussion on Masturbation’, 1912

Τόμος XII

Στα πλαίσια ενός Σεμιναρίου επί του ζητήματος του ‘Αυνανισμού’, ο Φρόιντ κάνει τις τελικές του παρατηρήσεις και επισημάνσεις μπροστά σε ένα ακροατήριο που έχουν μελετήσει το θέμα και έχουν καταλήξει σε σαφή σημεία ‘συμφωνίας’ και ‘διαφωνίας’ ανάμεσά τους. Το πρώτο συνεπώς ερώτημα που οφείλουμε να αναρωτηθούμε έγκειται στο κατά πόσον μπορεί μία ομάδα ψυχαναλυτών να διαφωνεί επί στοιχειωδών θεμάτων που αφορούν το ‘ατελείωτο’ ζήτημα του αυνανισμού. Διότι όπως διαπιστώσαμε μιλώντας περί του ‘Formulations on the Two Principles of Mental Functioning’ είναι πράγματι αμφίβολο αν στην περιγραφή του μύθου του ενήλικα ασθενή υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να είναι χρονικά αρχαιότερο από τη φάση του νηπιακού αυνανισμού με τις ποικίλες εκφάνσεις του. Ουσιαστικά, εφ’ όσον υπάρχει η αυνανιστική διαδικασία μέσω της οποίας ικανοποιείται η ‘Αρχή της Ευχαρίστησης’ κάνει ώστε ακόμη και η πολυσυζητημένη κατάσταση ‘του Αυγού’ (αντικειμενότροπος ανάλυση του βρέφους, υπαρξιακή ψυχανάλυση, ψυχανάλυση του Εαυτού) χάνει σε μεγάλο βαθμό το κλινικό της νόημα.

Συνεπώς το θέμα της διαφωνίας των συνέδρων του Σεμιναρίου περί του αυνανισμού αμφιβάλλω αν είχε πράγματι να κάνει με το θέμα του νηπιακού και παιδικού αυνανισμού και τις προεκτάσεις του. Επ’ αυτού υποθέτω ότι κάθε ψυχαναλυτής της ομάδας με ευκολία μπορεί να συμφωνούσε. Θεωρώ όμως ότι το ζήτημα περιεπλάκη εξαιρετικά πολύ όταν ο Φρόιντ επέμεινε να μετακυλήσει η συζήτηση στο θέμα της διάκρισης μεταξύ ‘Ενεστώτων Νευρώσεων’ και ‘Ψυχονευρώσεων’. Η επιμονή του Φρόιντ στην ουσιαστική διάσταση του θέματος του αυνανισμού αν και σαφώς έμπλεξε τους συνέδρους ταυτόχρονα έθεσε ενώπιόν τους ένα δύσκολο μεταψυχολογικό ζήτημα. Εξ ου άλλωστε και η δυσκολία του κειμένου όπου ο αναγνώστης έχει την εντύπωση ότι ο Φρόιντ μιλάει για τον συνήθη εκτονωτικά σωματικό αυνανισμό και αιφνιδίως ανακαλύπτει ότι αναφέρεται (και)σε κάτι εντελώς διαφορετικό.

Το θέμα θα έλεγα ότι έχει περίπου ως εξής: Στη περίπτωση των Ενεστώτων Νευρώσεων η περίοπτη και καθοριστική εμπλοκή του ‘σώματος’ σε αντιδιαστολή με την περίοπτη εμπλοκή των ‘συμβόλων’ στις Ψυχονευρώσεις αποτελεί το διαφοροποιό στοιχείο αναφοράς. Εξ ου και η ‘μη αναλυσιμότητα’ των Ενεστώτων Νευρώσεων. Διότι τα σύμβολα αναλύονται αλλά πώς να αναλυθεί το σώμα? Στο σημείο αυτό ο Φρόιντ κάνει μία μεγάλη διόρθωση που επεκτείνει τα όρια της ψυχανάλυσης σε ένα χώρο από τον οποίον την είχε προηγουμένως αποκλείσει – στο χώρο των Ενεστώτων Νευρώσεων.

Ας θυμηθούμε και πάλι το ‘Formulations on the Two Principles of Mental Functioning’. Εκεί, επί τη βάση της ‘Αρχής της Ευχαρίστησης’ διαπιστώσαμε ότι δυνητικά τα πάντα υπάγονται στο ‘μύθο’ ο οποίος εμπεριέχει την βιολογικότητα του σώματος που δίνει νόημα και πατέντες λειτουργίας στις ‘προβολές’. Αυτό, σύμφωνα με τα ήδη συζητηθέντα είναι ακραίο και ως εκ τούτου έχει πάρει τη μορφή της ‘Αρχής της Πραγματικότητας’ αποξενώνοντας τον εαυτό του από τις μεγάλες ενστικτικές ηδονές. Συνεπώς οι Ενεστώτες Νευρώσεις (και η Υποχονδρία) θα πρέπει κατ’ αρχάς έστω και με δυσκολία να μπορούν να επηρεασθούν από την ψυχανάλυση ως ακραίες μορφές ψυχοπαθολογίας αλλά πάντοτε σαφώς συμβολικού χαρακτήρα όπως και κάθε τι άλλο που δύναται να παράγει το Εγώ.

Συνεπώς, οι Ενεστώτες Νευρώσεις αποτελούν το πλέον ενεργές υπόδειγμα ψυχοπαθολογικού

αυνανισμού εφ' όσον σ' αυτές το άτομο λόγω της σωματικότητάς τους μπορεί σε πολύ μεγάλο βαθμό να καλύπτεται ηδονιστικά άνευ της τεράστιας εμπλοκής και αβεβαιότητας που του δημιουργούν οι συμβολικοί σχηματισμοί. Υπ' αυτή την έννοια ο αυνανισμός μπορεί να έχει 'θεραπευτική' αξία.

Το θέμα όμως δεν τελειώνει εδώ. Κατ' ουσία έχει μόλις ανοίξει. Η επαναληπτικότητα του αυνανισμού ακόμη και ως θεραπευτική διαδικασία δεν προχωράει τα ζητήματα του ψυχικού οργάνου. Μάλιστα, αν η πατέντα του νηπιακού αυνανισμού κρατάει καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τότε ο ενήλιξ ασθενής κινδυνεύει να βρίσκεται εν ονόματι μιας δήθεν ασφάλειας συντηρητικής στασιμότητας στη δύνη μιας νηπιακής φαντασίωσης υπέρ-πραγματικότητας που θα στερεύει τα όποια αναπαραχθέντα λιβιδινικά του αποθέματα. Αυτή την 'ατελείωτη' διάσταση του αυνανισμού δεν την διαπραγματεύεται ο Φρόιντ στο παρόν κείμενο.